

Skatten på plastbärkassar

Två år med en misslyckad reform

IKEM

Innovations- och kemiindustrierna i Sverige

Dags att slopa skatten på plastbärkassar

I den här rapporten utvärderar vi effekten av den skatt på plastbärkassar som infördes i maj för två år sedan. Den har visat sig helt misslyckad och varit direkt kontraproduktiv när det gäller miljöpåverkan.

Försäljningen av svenska plastbärkassar – som var ledande när det gäller andelen återvunnen råvara – minskade drastiskt och ersattes till stor del av tunna avfallspåsar som i högre grad är importerade och av fossil råvara. De skatteintäkter om 2,1 miljarder som regeringen räknat med blev bara 200 miljoner kronor.

I rapporten kommer några olika röster till tals, bland annat Lars Lundin från Trioworld, en av Nordens största tillverkare av plastbärkassar. Företagets försäljning på den svenska marknaden minskade med 90 procent och en dryg tredjedel av personalen fick sägas upp.

Skatten på plastbärkassar borde aldrig ha införts. Den har satt käppar i hjulet för näringslivets arbete för en mer cirkulär ekonomi för plasten. IKEM efterlyser en politik som möjliggör teknisk utveckling och återvinning av all plast.

Jonas Hagelqvist
VD för IKEM

Skatten på plastbärkassar har ökat resursförbrukningen och kostnaderna för konsumenterna

Den 1 maj 2020 infördes i Sverige en skatt på plastbärkassar som en konsekvens av Januariöverenskommelsen.

Regeringens motivering till skatten var att den skulle minska användningen av plastbärkassar, vilket skulle leda till lägre resursförbrukning och mindre nedskräpning. Man hänvisade också till implementeringen av EU-direktivet om minskad användning av plastbärkassar från 2015.

Men Sverige hade redan implementerat plastbärkassadirektivet. Därför varken krävdes eller fanns det behov av en specifik skatt. Enligt direktivet är det dessutom viktigt att medlemsländers åtgärder inte leder till ökade avfallsmängder.

Regeringens mål är att användningen av plastbärkassar ska minska till 40 stycken per person och år till slutet av 2025. Genom att punktskattningen är så extremt hög sjönk användningen till under 10 plastbärkassar per person och år.

Regeringen gjorde också en total felbedömning av hur mycket skatten skulle dra in. Målet var 2,1 miljarder under första året, den faktiska summan blev 200 miljoner.

Nedskräpningen är ett så litet problem att plastbärkassarna inte behöver betala någon nedskräpningsavgift. Innan skatten infördes stod plastbärkassarna endast för en mycket liten del av skräpet (0,2 procent).

De svenska plastbärkassarna var innan skatten infördes bland världens bästa, i hög grad producerade av återvunnen råvara. Men skatten gör ingen skillnad på plastbärkassar som är producerade av återvunnen, biobaserad eller fossil råvara.

Efter att skatten infördes minskade försäljningen av plastbärkassar kraftigt. I stället ökade försäljningen av pappersbärkassar

och avfallspåsar. Avfallspåsarna är i högre grad producerade av fossil plast och importerade. Pappersbärkassarna är tyngre än de i plast och kräver därmed mer resurser för att transporteras. Skatten på plastbärkassar har därför bidragit till en ökad mängd avfall och till att den svenska tillverkningen av plastprodukter av återvunnen råvara påverkats negativt.

Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna tog beslut om Januariöverenskommelsen 2019 och stödde därmed skatten. Idag anger Centerpartiet att de vill ompröva skatten för att den ska differentiera mellan återvunnen och fossil råvara. Socialdemokraterna är fortfarande inte emot skatten men säger sig vara beredda att ompröva den om den inte uppnår önskat syfte. Liberalerna har helt bytt riktning och vill nu avskaffa skatten. ■

Politik för utveckling – inte skatter och förbud

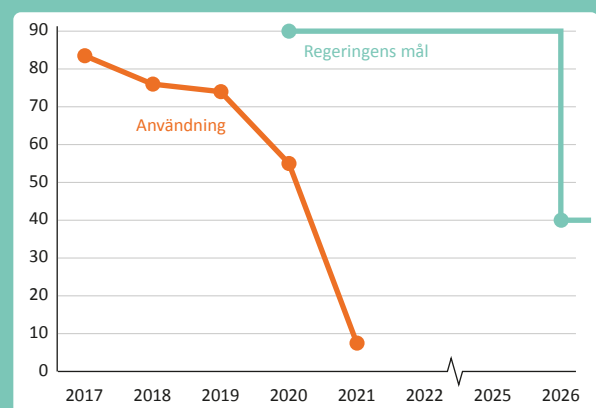
IKEM tror på att kombinera politiska beslut med frivilliga åtaganden för att uppnå en cirkulär ekonomi för plast. Då tar man bäst tillvara industrins förmåga att skapa innovationer och driva utveckling. Branschen har redan visat vad som är möjligt och det viktiga är att politiken inte lägger hinder i vägen genom okloka beslut.

Skatter och förbud är inga bra styrmedel. Det minskar inte nedskräpningen och bidrar inte till teknisk utveckling, återvinning och en cirkulär ekonomi. Vi förespråkar istället politiska beslut som är effektiva, vetenskapliga och baserade på ett livscykelperspektiv.

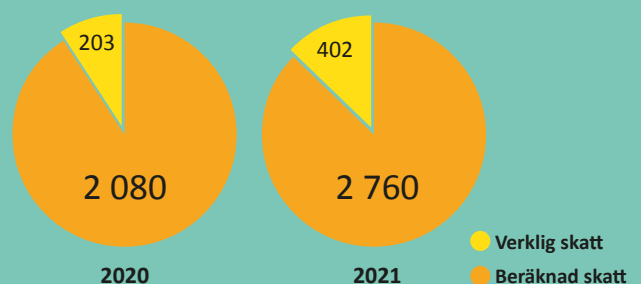
Vi föreslår därför att:

- Skatten på plastbärkassar tas bort. Den är misslyckad och har lett till ökad resursförbrukning och missgynnat näringslivets arbete för en mer cirkulär ekonomi för plasten.
- Befintliga styrmedel mot exempelvis nedskräpning tillämpas bredare och mer effektivt.
- Det alltid genomförs seriösa konsekvensutredningar och – analyser för att förstå effekterna av politiska beslut på miljö, jobb, företagande och konkurrenskraft.

Användning och mål – antal plastbärkassar/person

Skatteutfall, miljoner kronor

Så påverkades arbetet med att göra plastbärkassarna mer hållbara

Lars Lundin, Trioworld

Trioworld är ett företag som producerar olika förpackningslösningar av polyetenfilm och är en av de ledande producenterna i Norden inom plastbärkassar. De har under många år legat långt fram i att använda återvunnen plastråvara för sin produktion. Sedan skatten infördes tillverkar man också avfallspåsar. Lars Lundin är Category Manager Recycled Materials på Trioworld.

Hur har er produktion påverkats av skatten?

När skatten infördes tappade vi 90 procent av försäljningen på den svenska marknaden och fick säga upp 30 procent av personalen. Vi valde att göra en stor investering och sätta in en ny produktionslinje för att även kunna producera avfallspåsar. Eftersom plastbärkassarna användes som soppåsar ökade försäljning av avfallspåsar i ungefär samma utsträckning som bärkassarna minskade. Vi behöver investera i ytterligare en till produktionslina för avfallspåsar för att helt kompensera för produktionsbortfallet av plastbärkassar.

Vad är skillnaden mellan plastbärkassar tillverkade av fossil, biobaserad eller återvunnen råvara?

Plastbärkassar av fossil råvara tillverkas av fossil olja. Dessa är vanligast internationellt. Biobaserade råvaror till plast kan till exempel vara sockerrör. Det finns bara en stor producent av biobaserad plast till bärkassar globalt och de har sålt framför allt till andra marknader som Tyskland.

Svårigheten att få tag på biobaserad plast var något som påverkade oss till att i stället arbeta med återvunnen råvara, vilket vi började med 2008. Det är också bättre ur miljösynpunkt att använda återvunnen plast än ny, även om den är från biobaserade råvaror. Vi använder återvunnen plast både från avfall som varit ute hos konsumenter och från spill i vår egen produktion. På Trioworld använde vi 90 procent återvunnen råvara i våra bärkassar.

Använder ni mer återvunnen plast jämfört med produktionen i andra länder?

Ja, vi ligger väldigt långt fram även om vi inte har några exakta siffror hur det ser ut

globalt. En viktig anledning till det är att dagligvaruhandeln länge tagit betalt för bärkassarna. Därför förväntade sig kunderna högre kvalitet för något de betalar för. Det blev incitament att erbjuda en bra och stark kasse. Att använda återvunnet material är också en sådan kvalitetsaspekt. I många andra länder ger man bara bort påsen i mataffären, vilket gör att den är en ren kostnad för butiken. Därför har man där valt så tunna påsar som möjligt.

Att butikerna har tagit betalt för plastbärkassarna har det påverkat nedskräpningen i Sverige? Nedskräpningen var ju en av motiveringarna för att införa skatten.

Ja, det finns undersökningar om nedskräpningen som visat att andelen plastbärkassar var låg. I Sverige ska de som producerat varor som oftast hamnar som skräp i naturen betala en nedskräpningsavgift men plastbärkassarna omfattas inte eftersom nedskräpningen är så pass liten.

Det tror jag beror just på att våra påsar höll så pass hög kvalitet att man valde att återanvända dem som avfallspåsar medans en sämre tunnare kasse som du kan hitta i Europa lätt går sönder och då oftare bidrar till nedskräpning.

Nu används plastbärkassarna inte längre som avfallspåsar eftersom de blivit så dyra. I stället köper vi avfallspåsar på rulle. Hur är det ur ett hållbarhetsperspektiv?

Det är sämre. Plastbärkassarna produceras i stor utsträckning här i Sverige av oss med en hög andel återvunnen råvara. Den tunnare avfallspåsen på rulle görs vanligtvis av fossil råvara och importeras från framför allt Asien.

När skatten infördes så var ett förslag från näringslivet att den skulle vara differentierad mellan plastbärkassar av återvunnen råvara respektive fossil råvara. Varför blev det inte så?

Ja, det var ju vårt förslag, att den bärkassen som hade en lägre miljöpåverkan för att den var av återvunnet material skulle vara undantagen skatten. Från vårt perspektiv är det inga problem att skilja på påsar av återvunnen eller fossil råvara, så de skulle kunna beskattas olika.

Regeringen ansåg att plast från förnybara källor ändå bidrog till nedskräpning, vilket skatten ville motverka. Det var därför inte värt att särskilja dem med tanke på den administrativa bördan som det skulle innebära. De har inte kommenterat plast av återvunna råvaror.

Ni som tillverkar plastbärkassar, vad är sammanfattningsvis er bedömning av vilka effekter skatten fick?

Skatten gjorde att försäljningen av vår svenska plastbärkasse, som var ledande när det gäller andelen återvunnen råvara, minskade drastiskt. I stället gick konsumenterna över till papperskassar för sina matvaror och till avfallspåsar på rulle, som i högre grad är importerade och av fossil råvara. Vårt företag påverkades negativt med kraftigt minskad försäljning och skatten har inte gett några förbättringar ur miljösynpunkt. ■

Så påverkade skatten handeln och konsumenterna

Pär Bygdeson, Livsmedelshandlarna

Pär Bygdeson är vd på Livsmedelshandlarna, en branschorganisation för företagare som äger sina butiker. De har omkring 800 medlemmar som driver upp mot 1 000 livsmedelsbutiker runt om i hela Sverige. Som en av de aktörer som påverkats av skatten på plastbärkassar var de kritiska till införandet av skatten.

Vilka effekter kan ni se att skatten på plastbärkassar har fört med sig?

Den stora förändringen var att kunderna gick från att köpa en plastbärkasse att bära hem sin mat i, och sedan använda som avfallspåse, till att köpa en papperskasse för att bära hem varor och en avfallspåse på rulle för att ha till sitt avfall. En produkt som hade fyllt två funktioner fick ersättas med två olika produkter, en för varje funktion. Både papperskassar och avfallspåsar såldes även innan skatten men försäljningen av dem ökade kraftigt i samma grad som försäljningen av plastbärkassen minskade.

En papperskasse väger upp mot sju gånger mer än plastbärkassarna så det skiftet har ju inneburit en ökad produktion av en produkt som kräver mer resurser både vid tillverkning, transport och lagring.

En annan typ av påse som används inom livsmedelshandeln är den lilla påsen för frukt och grönt. Den belades också med skatt?

Ja, det blev skatt på den också vilket såklart påverkade kunderna att välja bort den. Många livsmedelsbutiker har därför gått över till att erbjuda en liten papperspåse för frukt och grönt.

Den har haft två följder, dels så innebär det att dessa måste öppnas vid kassan för att man ska kunna se vilken vara som förvaras i dem. Det skapar en lite långsammare kassahantering som säkert kan vara ett visst irritationsmoment.

Men den största följden är för kunderna, eftersom påsen av papper är tyngre än den av plast. Så när man som kund väger exempelvis sina tomater i den påsen får man ju betala samma kilopris för påsen

som för tomaterna, och det blir ju en ny kostnad som inte fanns tidigare med den tunna plastpåsen.

Ni i handeln hade redan innan skatten arbetat med incitament för att minska plastanvändningen och hade även andra alternativa förslag. Kan du berätta lite om dem?

I Norge så valde man att bilda "Handelns miljöfond", det är en fond som olika aktörer inom handeln ansluter sig till och därmed förbinder sig att ta ut en avgift på motsvarande 50 öre per plastbärkasse som säljs. Dessa pengar investeras sedan i olika miljöprojekt. Vi tycker det är en bra modell eftersom den är tydlig för konsumenterna och för att pengarna direkt investeras i miljönytta och inte bara försvinner i allmän skatt. Vi hade föredragit denna lösning men så blev det inte.

Och EU-direktivet om minskad användning av tunna plastbärkassar, implementeringen av denna var också något som redan pågick?

I Sverige så hade EU-direktivet om plastbärkassar implementerats genom andra åtgärder som minskade användningen, redan innan skatten. Som att butikerna informerade om plastbärkassars miljöpåverkan och fördelarna med en minskad förbrukning. De flesta butiker tog dessutom redan betalt för bärkassarna. En skatt var därför inte nödvändig enligt direktivet.

Hur tänker era medlemmar nu?

Man har anpassat sig efter den nya verkligheten men vi tycker fortfarande det var ett felaktigt beslut. Det borde gå att ompröva skatten om den inte uppnått de syften som det var tänkt. ■

Därför är skatten på plastbärkassar inte en framgångsrik miljöskatt

Runar Brännlund, Umeå School of Business, Economics and Statistics

Runar Brännlund är professor emeritus i nationalekonomi vid Umeå School of Business, Economics and Statistics (USBE). Han har i huvudsak riktat in sig på frågor som naturresurser och miljö, i ämnen som grön skatteväxling, miljöskatter och energi- och klimatskatter. Runar har tidigare utrett effektiviteten i svenska miljöskatter på uppdrag av Svenskt Näringsliv och varit kritisk till skatten på plastbärkassar på grund av den bristande utredningen av dess effekter.

Du har sedan skatten på plastbärkassar infördes varit kritisk till hur den är utformad. Kan du berätta varför?

Av det enkla skälet att det var oklart vilket miljöproblem man vill angripa med skatten. Jag är väldigt för att använda miljöskatter som styrmedel för att minska eller få bort miljöfarliga ämnen men det måste genomföras på ett klokt sätt. Man behöver börja med en utredning för att ta reda på vad det är som är farligt och varför, och sedan titta på hur vi kan beskatta just detta farliga ämne eller denna substans, hur hög skatten ska vara för att tillverkarna som använder ämnet letar efter alternativ och konsumenterna börjar undvika produkter med det.

När det gäller just skatten på plastbärkassar har vi inte sett någon sådan noggrann utredning av vilket miljöproblem man vill angripa och vilken nivå på skatt som var motiverat utifrån detta.

Att göra en utredning innan man inför en ny miljöskatt borde vara ett minimikrav, annars vet man ju inte vilken skatt man ska införa och hur hög den behöver vara.

Du har tidigare sagt att skatten på plastbärkassar riskerar sänka förtroendet för miljöpolitiken. Kan du utveckla det?

Jag menar att man "ropar på vargen" i och med den här typen av skatter med oklar nytta. Ekonomiska styrmedel måste användas rätt så de blir legitima. Men om man börjar glida och införa skatter lite hit och dit utan en bra motivering finns det en risk att man rycker undan benen på sig själv för att införa miljöskatter när de verkligen behövs. Det kan bli en trötthet i befolkningen inför nya skatter som man inte förstår poängen med.

När man diskuterar just miljöskatter är helhetsperspektivet viktigt. Hur tycker du att det har varit när det gäller skatten på plastbärkassar?

Nya skatter kräver att man gör en konsekvensanalys, om vi inför den här avgiften på den här produkten, hur kommer det påverka förbrukning och konsumtion även av andra produkter och vad innebär det för miljön?

Det har man inte gjort i fallet med skatten på plastbärkassar för det är en väldigt komplex kedja. Först har vi en typ av bärkasse som är producerad i Sverige, av en typ av råvara. Den belägger vi med hög skatt så den minskar kraftigt i försäljning. I stället köper konsumenter andra produkter som pappersbärkassar och avfallspåsar på rulle. Vad har dessa för miljöpåverkan? Vad är effekten av att vi konsumerar mer av dessa? Det vet vi inte för det har inte regeringen utrett.

Så helhetsbilden av hur miljö och klimat påverkas av den här skatten är komplex?

Oerhört komplex! Det är många olika rörliga delar som alla måste tas i beaktande. Ett stort problem är även att regeringen aldrig fastslog exakt vilket miljöproblem som just våra plastbäckassar orsakar och som man ville få bort.

Vi har matats med bilder av plastavfall i vattendrag i Kina och andra länder, men vi vet också att nedskräpningen av just plastbäckassar i Sverige är mycket låg och inte samma problem här. Så var det just nedskräpningen man vill komma åt med skatten? Då borde man rimligen titta på även andra typer av plastförpackningar som de som används allt mer till mat idag. Varför ska inte de beskattas om det nu är nedskräpning man vill komma åt?

Svenska plastbäckassar används i hög grad som avfallspåsar som eldas upp och blir till fjärrvärme eller elektricitet. Är det ett problem, att de då bidrar till utsläpp? I så fall har vi redan en förbränningsskatt i Sverige och avfallsanläggningar är med i handels-systemet för utsläppsrätter, så där har vi redan adresserat just det problemet.

Hade skatten fungerat bättre om man hade kunnat differentiera den så att klimatsmarta plastpåsar av återvunnen eller biobaserad råvara skulle haft betydligt lägre skatt samt att man också hade inkluderat papperspåsar?

Ja möjligen, men det måste i så fall också utredas ordentligt. Hela grundproblemet här är att man inte har gjort någon utredning så vi vet inte hur olika typer av skatter skulle få för effekter. Men vi kan konstatera att det finns olika typer av plast, som tillverkas på olika sätt, och rimligen har dessa då olika miljöpåverkan. Men det måste vi undersöka innan vi kan säga säkert.

Målet för regeringen var att skatten skulle minska användningen av plastbäckassar till 40 påsar per person och år till 2025. Nu har effekten blivit att användningen direkt sjönk till runt 10 påsar per person. Ändå ligger skatten kvar på samma höga nivå. Gör inte detta att legitimiteten för skatten försvinner?

Det har redan från början varit låg legitimitet för skatten på grund av de skäl jag nämnt. Dessutom, hur kom man fram till att just 40 påsar per person skulle göra skillnad för miljön? Varför satte man denna siffra som mål?

Om vi avslutningsvis tittar på vilken typ av miljöskatter som faktiskt fungerar, i bemärkelsen att de kan uppnå ett visst bestämt syfte, hur ska man utforma en sådan?

Det bästa är när man kan titta på ett visst ämne, se hur det skadar miljön, och beskatta just detta. Ur det perspektivet är koldioxid-skatten en mycket bra miljöskatt. Vi vet att utsläpp av koldioxid är skadligt för klimatet och därmed miljön. Vi har satt ett pris på koldioxid och tar ut det per kilo som hamnar i atmosfären av bland annat förbränning i en motor. Det i sin tur minskar utsläppen av koldioxid.

På samma sätt var skatten på svavel väldigt effektiv och bidrog till att fasa ut detta ur bränslen. ■

Vad skatten ville uppnå, och vad den faktiskt lyckades med

Lena Lundberg, IKEM

Lena Lundberg arbetar på IKEM – Innovations- och kemi-industrierna som är plastbranschens bransch- och arbetsgivarorganisation inom Svenskt Näringsliv. Lena är ansvarig för näringspolitiska frågor inom plastområdet och har länge varit engagerad i plastbärkassarna. Hon har bland annat skrivit IKEM:s remissvar på regeringens förslag om skatt på plastbärkassarna.

Du har ju följt denna fråga från att den började inom EU. Vad hände innan det blev en skatt i Sverige?

Sverige hade redan 2016 genomfört plastbärkassedirektivet genom att butikerna skulle informera konsumenterna om plastbärkassars miljöpåverkan och fördelarna med en minskad förbrukning. Dessutom tog de flesta butiker betalt för bärkassarna. Detta ledde till en sjunkande användning.

Intressant att notera är att när Naturvårdsverket 2015 fick i uppdrag att föreslå hur EU-direktivet skulle införas i Sverige skulle man uttryckligen inte föreslå en skatt.

Vilka motiv har regeringen gett för att införa skatten?

Som skäl till skatten angav regeringen att nuvarande förbrukning av plastbärkassar leder till stor nedskräpning och är ett exempel på ett ineffektivt utnyttjande av resurser. Vidare bedömde man att utan ytterligare styrning skulle vi inte klara det svenska målet om maximalt 40 tunna plastbärkassar per person senast den 31 december 2025.

Om vi tittar hur det blev med dessa mål och börjar med det om att minska användningen av tunna plastbärkassar till maximalt 40 stycken per person och år senast den 31 december. Var Sverige tvungna att göra detta?

Nej! Enligt EU-direktivet hade det räckt att säkerställa att plastbärkassar inte tillhandahölls kostnadsfritt senast den 31 december 2018. Och detta var något som i princip redan gjordes.

Kommer skatten leda till att man uppnår målet om maximalt 40 tunna plastbärkassar per person och år senast den 31 december 2025?

Vi ser att skatten har lett till att förbrukningen redan under 2021 hamnade under 10 plastbärkassar per person. Regeringens punktbeskattning har helt uttraderat en svensk miljöanpassad plastbärkasse och gynnat pappersbärkassarna.

Uppnådde man målet att skatten skulle innebära minskade avfallsmängder?

Nej. Sedan skatten infördes har den totala användningen av engångsbärkassar i plast och papper minskat med mellan 25–35 procent. Men däremot dominerar nu pappersbärkassarna och de väger tre gånger så mycket som motsvarande plastbärkasse. Dessutom har användningen av avfallspåsar i plast ökat dramatiskt eftersom plastbärkassarna ofta användes som avfallspåsar. Visserligen väger avfallspåsarna något mindre än plastbärkassarna men de är oftare tillverkade av fossil plast.

Avfallspåsar i plast omfattas inte av skatten, varför det?

Därför att EU-direktivet för tunna plastbärkassar inte omfattar just avfallspåsar. Det finns inget problem med nedskräpning av dessa inom EU. Sedan är avfallspåsar en produkt och plastbärkassar en förpackning.

Hur blev det slutligen med skatteintäkterna som regeringen räknat med?

Försiktigt uttryckt gjorde regeringen en missbedömning. Staten räknade med att skatten skulle inbringa 2,1 miljarder under 2020 och 2,8 miljarder under 2021. Resultatet blev betydligt lägre med 200 miljoner 2020 och 400 miljoner 2021. ■

Vad tycker partierna om plastpåseskatten?

Januariöverenskommelsen fattades i januari 2019 mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna. Denna överenskommelse omfattade 73 punkter och att införa skatt på plastbärkassar ingick i en av dessa. Inför denna rapport tillfrågades alla partierna i februari och mars 2022 om sin hållning idag till skatten.

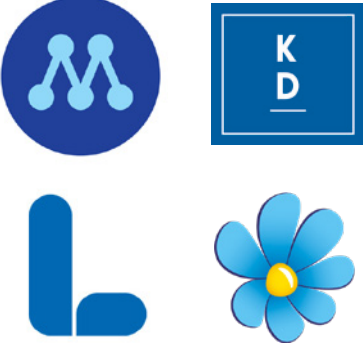

Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna har sedan skatten började diskuteras varit emot den och deras hållning kvarstår. De pekar alla ut den som ineffektiv ur miljösynpunkt och därmed en symbolisk åtgärd.

Centerpartiet var med och införde skatten men anger idag att de vill ompröva dess utformning. De vill att den gör skillnad på om plastbärkassen är av fossil eller återvunnen råvara för att "stimulera förnybar teknik och omställning".

Vänsterpartiet var inte med i Januariöverenskommelsen men röstade för skatten. Idag uppger man även att de stödjer skatten på plastbärkassar i sin nuvarande utformning.

Socialdemokraterna och Miljöpartiet var med och tog beslut om skatten, idag säger båda partierna att de stödjer den, men där Miljöpartiet motiverar skatten med att "minskad förbrukning leder till både minskad nedskräpning och minskade klimatutsläpp" så säger Socialdemokraterna att "effekten av skatten måste kontinuerligt utvärderas, det är samhället som ska ställa om inte individen" och öppnar därmed tydligare för en omprövning med utgångspunkt i om skatten bidrar till den tänkta klimatnyttan eller inte.

Den största förskjutningen har Liberalerna genomgått. De var drivande i att föra in skatten på plastbärkassar i Januariöverenskommelsen men är idag för att avskaffa den med motiveringen att skatten är ett misslyckande eftersom den minskade försäljningen av påsar av återvunnen plast och ökade försäljningen av avfallspåsar av fossil plast. ■

FÖR	EMOT	OMPRÖVAR
		

Bakgrunden till att Sverige fick en skatt på plastbärkassar

Plastnedskräpning blev en av de viktigaste miljöfrågorna under 00-talet. Världen fick upp ögonen för andelen plastavfall i naturen, framför allt i havs- och vattenmiljön. Forskare rapporterade om hur mikroplaster nu förekommer i både djur och människors kroppar som en följd av den omfattande mängden plastavfall i omlopp. Det fick flera länder att börja införa reglering av plastföremål som är oftare hamnar i miljön. Bärkassar blev en måltavla, såväl som engångsartiklar inom exempelvis restaurangbranschen.

Inom EU togs det första steget i denna riktning den 4 november 2013 då EU-kommissionen presenterade ett förslag som specifikt riktade in sig på medlemsländernas användning av tunna plastbärkassar¹⁾ med syfte att minska dessa. EU-kommissionen konstaterade att förbrukningen varierade avsevärt inom unionen. Därför ville man säkerställa att de plastbärkassar som behövs inte hamnar i miljön. Förslaget innehöll från början inga bestämda åtgärder utan dessa förtydligades i den slutliga lagtexten som publicerades²⁾ den 6 maj 2015.

Direktivet anger att **medlemsstaterna ska vidta åtgärder för att inom sitt territorium uppnå en varaktig minskning av förbrukningen av tunna plastbärkassar**. Dessa åtgärder får bestå av till exempel minskningsmål eller avgifter och de ska omfatta ett eller båda, av dessa två alternativ:

- Säkerställa att den årliga förbrukningsnivån inte överskrider 90 tunna plastbärkassar per person senast den 31 december 2019 respektive 40 tunna plastbärkassar per person senast den 31 december 2025, eller motsvarande mål fastställda enligt vikt.
- Säkerställa att tunna plastbärkassar senast den 31 december 2018 inte tillhandahålls kostnadsfritt på försäljningsställen för varor och produkter.

De åtgärder som medlemsstaterna vidtar bör inte leda till en ökning av den totala mängden förpackningar.

I Sverige fick Naturvårdsverket 2015 uppdraget från regeringen att ta fram förslag på hur vi kunde implementera EU-direktivet. Deras förslag skulle uppnå en minskad användning utan att införa en skatt. De skulle ta hänsyn till om plastbärkassen var tillverkad av återvunnen plast. 2016 kom Naturvårdsverkets förslag, som innebar ett

krav på handeln om att ta ut ett lägsta pris om fem kronor per plastbärkasse för att minska användningen.

För att genomföra direktivet utfärdade regeringen 2016 en **Förordning om plastbärkassar**³⁾ och Naturvårdsverkets förslag om lägsta pris valdes bort. Enligt förordningen ska alla verksamheter som tillhandahåller plastbärkassar till konsumenter informera om plastbärkassars miljöpåverkan, fördelarna med en minskad förbrukning av plastbärkassar samt åtgärder som kan vidtas för att minska förbrukningen.

Parallellt tog sällanköpshandeln i Sverige egna initiativ för att minska förbrukningen av plastbärkassar. Många kedjor införde själva en avgift på plastkassen, så som varit fallet inom dagligvaruhandeln under lång tid. På så vis sjönk också användningen av plastbärkassar i Sverige.

I Januariöverenskommelsen 2019 fanns förslag om en plastpåseskatt med. Denna

skulle införas redan till 1 maj 2020 och regeringen skickade ut promemorian om skatt på plastbärkassar på remiss i juni 2019. Motiveringen till skatten var att nuvarande förbrukning av plastbärkassar leder till stor nedskräpning och är ett exempel på ett ineffektivt utnyttjande av resurser. Vidare bedömdes man att utan ytterligare styrning skulle Sverige inte klara målet om maximalt 40 tunna plastbärkassar per person senast den 31 december 2025.

Naturvårdsverket har nyligen presenterat en analys av effekterna av plastbärkasseskatten⁴⁾. Den visar bland annat att papperskassarna nu dominerar som alternativ när konsumenter väljer att köpa en ny engångskasse i mataffären vilket är omvänt scenario från före skatten. Försäljningen av avfallspåsar på rulle har ökat med 75 % i dagligvaruhandeln om man jämför data över de fyra kvartalens försäljningsvolym före och efter skatten blev implementerad. ■

1) Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om ändring av direktiv 94/62/EG om förpackningar och förpackningsavfall för att minska användningen av tunna plastbärkassar. Bryssel den 4.11.2013, COM(2013) 761 final, 2013/0371 (COD)

2) EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV (EU) 2015/720 av den 29 april 2015 om ändring av direktiv 94/62/EG när det gäller att minska förbrukningen av tunna plastbärkassar

3) SFS 2016:1041

4) Försäljningseffekter av skatt på plastpåsar. SMED Rapport Nr 3, år 2022

IKEM – Innovation and Chemical Industries in Sweden
IKEM – Innovations- och kemiindustrierna i Sverige
Storgatan 19 | Box 55915
SE 102 16 Stockholm | Sweden
+ 46 10 455 38 50
info@ikem.se | www.ikem.se

IKEM – Innovations och kemiindustrierna i Sverige är en bransch- och arbetsgivarorganisation som företräder omkring 1 400 svenska och utlandsägda företag med 70 000 medarbetare. Företagen arbetar med kemi i vid bemärkelse, både som tillverkare, distributörer och som användare. Företagen är bland annat kemi- och plastindustrier, läkemedelstillverkare, raffinaderier eller biokemi och bioteknikföretag.

IKEM företräder också medlemmar från andra branscher, till exempel sten, tvätt, metall och återvinningsindustrin i arbetsgivarfrågor. IKEM verkar över hela landet och finns representerat i Stockholm, Göteborg, Malmö, Växjö och Norrköping.

IKEM
Innovations- och kemiindustrierna i Sverige